

*Білявська Ю.В., к.е.н., доцент кафедри менеджменту,
Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ, Україна*

*Мовчан Т.С., магістрант кафедри менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності підприємств,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна*

Методичні аспекти оцінки ефективності операційної діяльності промислового підприємства

В сучасних умовах розвитку економіки спостерігається посилена увага топ-менеджменту підприємств до проблем підвищення ефективності виробництва, оскільки від їх управлінських рішень залежить, як зміцнення економічного потенціалу загалом, так і завоювання більш вигідних конкурентних позицій зокрема. Проте, у своїй господарській діяльності підприємства не завжди використовують стратегічні можливості підвищення ефективності операційної діяльності, вирішуючи повсякденні завдання.

Існує багато підходів щодо оцінки ефективності виробничої діяльності промислового підприємства. Наприклад, В.М. Білявський виділяє такі складові ефективності операційної діяльності підприємства, як [1]: економічність, яка визначає, наскільки ефективно були витрачені ресурси для виробництва і паралельно вказує на використання наявних потужностей; результативність, яка використовується для порівняння поточних досягнень підприємства з тими показниками, які могли б бути, у разі якщо б ресурсами управляли більш ефективно.

Тому, комбінація поліпшеного використання цих ресурсів і підвищеної результативності може призвести до зростання ефективності, яка визначається за допомогою ряду показників, а саме: фактичного значення виходу, поділеного на фактичного значення входу; більш високого значення виходу, поділеного на поточне фактичне значення входу; фактично поточне значення виходу,

поділеного на більш низьке значення входу; максимального виходу, поділеного на мінімальний вхід – більш високий рівень ефективності.

В статті [2], описуючи принципи ефективності операційної діяльності, виходять з припущення про те, що ефективна організація виробництва не має орієнтуватися лише на зниження виробничих витрат, а покликана забезпечити: досягнення підприємством стійкої виробничої діяльності, випуску продукції високої якості, спрощення виробничих і управлінських процедур, скорочення тривалості виробничого циклу і прискорення випуску продукції.

Слід відмітити, що розуміння ефективності в операційній діяльності не може бути вузьким, а потрібна певна декомпозиція конкурентних переваг підприємства. Разом з тим, поєднання економічності та результативності закладено у багатьох показниках, що визначають ефективність операційного процесу підприємства (наприклад, рентабельність).

Крім показників, що вимірюють результативність і затратоємність, існують й інші величини, що характеризують виробничу діяльність:

- *коефіцієнти, що характеризують рівень використання або освоєння виробничої потужності*: коефіцієнт використання проектної потужності та коефіцієнт використання виробничої потужності;
- *коефіцієнти, що характеризують ступінь використання обладнання, а саме*: коефіцієнт змінності роботи устаткування, коефіцієнт завантаження устаткування та коефіцієнт пропорційності;
- *показники, що характеризують віддачу виробничого апарату*: коефіцієнт ефективності використання виробничих площ, натуральний випуск продукції на 1 грн. вартості основних фондів, фондівіддача.

Так само можна виділити й інші показники ефективності, такі як: зміни в технічному рівні виробництва та якості робочої сили, підвищення рівня автоматизації виробничих процесів, зростання фондоозброєності праці, проникнення інформаційних технологій у сферу виробництва – так або інакше, змінюють технічний базис операційної діяльності і створюють можливості для зростання ефективності. Реалізація даних можливостей є недопустимою без

організаційно-управлінського аспекту операційної діяльності. Саме організація виробництва і підсистема управління покликані створити всі необхідні організаційні та соціально-економічні умови, які спричиняють досягнення ефективності виробництва. В зв'язку з цим відзначимо, що слід формувати таку операційну стратегію, яка б орієнтувала менеджмент підприємств на вирішення завдань зростання ефективності. Важливу роль у підвищенні ефективності виробництва відіграє прискорення процесів освоєння виробництва нових видів продукції і удосконалення внутрішньофірмової підсистеми забезпечення якості. Важливим аспектом у цьому випадку, виступають питання управління вартістю заходів з підвищення ефективності виробництва і якості виробництва продукції. Необхідним аспектом зростання ефективності операційної діяльності має стати збільшення чисельності управлінського персоналу, який володіє спеціальними навиками у виробничій сфері, має досвід імплементації нової техніки і технологій, знає принципи організації виробництва і праці –оскільки прискорюються темпи технологічного прогресу та відбувається динамічна зміна технологічних циклів.

Слід зазначити, що однією з умов підвищення ефективності виробництва є прискорення виробничих процесів за рахунок скорочення тривалості виробничого циклу [3]. Скорочення трудомісткості продукції, скорочення технологічних перерв під час виробничого процесу, оптимізація маршрутів руху предметів праці, зменшення часу налагоджування устаткування і контрольних операцій дозволяє зменшити тривалість операційного циклу.

Наразі, операційна діяльність є основним бізнес-процесом підприємства. Відштовхуючись від якого, не можна не згадати те, що деякі автори представляють операційний цикл підприємства у вигляді таких блоків, як: контроль внутрішнього і зовнішнього середовища, коригування стратегії розвитку, контроль відповідності операційних цілей, побудова або оптимізація бізнес-процесів. Тут важливим складовим ефективности стає управлінський ресурс [4].

Таким чином, розглянутий перелік методичних підходів щодо оцінювання ефективності операційної діяльності підприємства не є вичерпним. Сформоване

на сьогоднішній день різноманіття різнопланових критеріїв і оцінок ефективності операційної діяльності підприємств є доволі суттєвим. Разом з тим, є необхідність у формуванні науково-обґрунтованого і доведеного до кількісної визначеності інструментарію економічної оцінки операційної діяльності промислових підприємств з урахуванням нестабільності і невизначеності зовнішнього середовища. Оцінка ефективності операційної діяльності має спиратися на: ступінь досягнення стратегічних цілей, ступінь зниження втрат і обмежень, загальну результативність, зміни задоволеності партнерів та приватних показників ефективності виробництва. Основним недоліком же зазначених показників є їх переважно грошовий вираз, що не дозволяє розкрити і оцінити ряд об'єктивно присутніх аспектів виробничої діяльності підприємств.

Література:

1. Білявський В.М. Методичні підходи до оцінювання ефективності функціонування системи операційного менеджменту підприємства. *Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля*. 2013. № 8 (197). Ч. 2. С. 31–37.
2. Білявська Ю.В., Силкіна Ю.О. Якість торговельного обслуговування як елемент операційної системи підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2017. Т. 1. Вип. 22. С. 81-85.
3. Білявська Ю.В., Ромат Є.В. Організація майбутнього в контексті еволюції менеджменту та маркетингу. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2019. Вип. 33. С. 80-85.
4. Білявський В.М. Характеристика теоретико-методологічних засад управління системою операційного менеджменту. *Торгівля та ринок України*. 2013. Вип. 36. С. 16–24.